

РАЗРЕД LEPIDOPTERA - ПЕПЕРУДИ

Богат на видове разред насекоми (около 150 000 вида) с пълно превръщане. Отличават се от всички останали по това, че крилата им са покрити с люспици. Последните притежават пигментно оцветяване или специална структура, която им позволява да отразяват лъчи с точно определена дължина на вълната, така че целите крила или определени участъци от тях изглеждат оцветени и блестящи, най-често в сини или зелени тонове (оптическа окраска). При някои видове целите крила или части от тях не са покрити с люспици и тогава те са полупрозрачни. Размерите на крилата при различните видове варират в широки граници. Тяхната големина, както и жилкуването им е от систематично значение. При отразяването на големината при пеперудите се използва не дължината на тялото, а ширината при разперени криле. Има видове, при женските на които крилата са скъсени или напълно липсват.

Устните органи на имагото представляват хобот, приспособен за смукане на течности, с които се храни (най-често с нектар). Той е навит като спирала под главата. В разгънато положение дължината му при някои видове надминава дължината на тялото. Само най-примитивните форми притежават дъвчеци устни органи и се изхранват с полен. При други хоботчето липсва.

Женските пеперуди снасят яйцата си обикновено върху растенията, с които се изхранват гъсениците, които се излюпват от тях. Гъсениците имат ясно обособена глава с устни органи, приспособени за гризане, три двойки гръдни крачка и 10 коремни сегмента с до 5 чифта лъжекрячка. Повечето от тях се изхранват с надземните или подземните части на определени растения, но гъсениците на някои видове са хищници. След 4 или 5 линеен гъсеницата се превръща в какавида. Външната ѝ покривка е плътна. Антените и краката на бъдещата пеперуда личат на повърхността на какавидата, но са плътно прилепени към нея и не могат да бъдат отделени. Ограничени движения могат да извършват само последните коремни сегменти. Какавидата може да бъде свободна или затворена в предварително изпreden пашкул. След определено време от какавидата се излюпва пеперуда. Гъсениците на някои пеперуди са вредители по селскостопанските култури, овощните дръвчета, горските насаждения, складираните храни, текстила и др.

Въпреки че пеперудите са една от най-интензивно изучаваните групи насекоми, тяхната систематика е все още недостатъчно изяснена. Използваните някога разделения на дневни и нощни пеперуди, както и на Микро- и Макролепидоптера, в днешно време не се използват. От известните 124 семейства пеперуди у нас се срещат около 2800 вида от 70 семейства.

Орденска лента

Catocalaelocata

65 - 80 mm в разпер. Задните крила са червени с две черни ивици, от където идва и названието на пеперудата. Гъсениците се изхранват по тополите и върбите. Имагото лети от юли до октомври. Среща се в ниските части край реките заедно с още няколко, сходни по окраска видове от същия род, от които един е със сини

задни крила с черни препаски (*C. fraxini*, 75 - 95 mm в разпер), а някои по-дребни видове са с жълти задни крила.

Четириточкова еуплагия

Euplagiaquadripunctaria

Един от едрите представители на нощенките у нас (45-65 mm в разпер). Предните крила са тъмнокафяви, с големи неправилни напречни бяло-жълти ивици, а задните са червени, с малки кръгли и с други с неправилна форма тъмнокафяви петна. Предпочита карстови райони с гори и ливади. Имагото се появява в края на лятото и лети от август до септември. Могат да се видят да смучат нектар от цветовете на магарешки бодил (*Carduus*), паламида (*Cirsium*) и камшик (*Agrimonia*).

Повевицава вечерница

Agriusconvolvuli

Пеперуди с масивно вретеновидно тяло, източени задни крила и дълъг хобот. Някои смучат нектар от цветовете, без да кацат върху тях, като се задържат пред тях във въздуха на едно място. Обикновено летят вечер, но някои видове и през деня. 80 - 120 mm в разпер, дължината на хобота достига 100 mm. Крилата на пеперудата са сивопепеляви, а тялото розовочервено с черни препаски. Гъсеницата се изхранва с повевица (род *Convolvulus*). Пеперудата лети от май до октомври и извършва големи прелети (често над 1000 км).

Гълъбова опашка

Macroglossastellatarium

40-50 mm в разпер. Предните ѝ крила са сивокафяви, задните – оранжеви. Пеперудата лети през деня. Повсеместно разпространена на територията на общината. Може лесно да бъде видяна и в цветни градини в населени места, където се изхранва по растения с дълбоки, фуниеобразни цветове – сапунче и др. Възможността да смуче нектар в стоящ полет, кара някои хора погрешно да я оприличават на колибри.

Голямо нощно пауново око

Saturniapyri

100-140 mm в разпер. Това е най-едрата срещаща се в Европа пеперуда. Лети през април и май. Гъсеницата ѝ се изхранва с листата на различни овощни дървета. В последната възраст са жълтозелени със светлосини брадавици, снабдени с остри четинки и дълги ресни. Непосредствено преди какавидиране стават жълтокафяви. Изпридат пашкули с крушовидна форма, в които какавидират. Какавидата презимува, понякога два или дори три пъти преди да имагинира. Средиземноморски

вид. Може да долети на светлината на електрическа крушка или да я наблюдавате в покой през деня ако я откриете.

Жълт полумесец

Papilio machaon

Едра и атрактивна пеперуда с опасни израстъци на задните крила, която лети от май до септември. Среща се в покрайнини на гори, открити пространства и земи често край населени места, пътища, пустеещи земи, градини, а нерядко (особено мъжките) облитат билата на хълмове. Гъсеницата се храни най-често с различни сенникоцветни растения и често могат да се наблюдават по листата на копър, магданоз и морков или бучиниш. При обезпокояване издува, подобно на охлюв, оранжеви кожести „рогца“ зад главата си. Може да бъде наблюдавана на цялата територия на общината.

Лястовича опашка

Iphiclides podalirius

Една от най-едрите и широко разпространени пеперуди, която лети от средата на май до септември. Опашните израстъци на задните крила много дълги. Среща се в покрайнини на гори, открити пространства и земи често край населени места, пътища, пустеещи земи, градини, тъй като хранителните растения са овощни дървета от семейство Розоцветни, глог и трънка. Гъсеницата при обезпокояване издува, подобно на охлюв, оранжеви кожести „рогца“ зад главата си. В Европа числеността ѝ намалява, а у нас все още е честа и дори масова.

Фердинандова пеперуда

Zerynthia cerisy

Подвидът, който се среща у нас (*Z. cerisy ferdinandi*) е описан от прохода Шипка и е балкански ендемит. Крилата ѝ са жълтеникаво-бели до кремави с множество черни петна и черна зона край крилния ръб, задните напръскани с червени петънца. Лети от началото на май до началото на юли в покрайнини на гори, открити пространства и много често край населени места, пътища, пустеещи земи, лозя, тъй като хранителното растение (вълча ябълка) е плевел. Пеперудата лети сравнително бавно и ниско над земята, като се придържа в близост до хранителното растение. Балкански ендемит; вид от Червения списък на европейските дневни пеперуди, IUCN, категория NT (Near Threatened).

Поликсена

Zerynthia polyxena

Крилата са жълтеникаво-бели до кремави с множество черни петна, някои от които може да са с червени точки. Покрай ръба имат силно назъбена черна ивица със „зъбци“, продължаващи по жилките до външния ръб. Долната страна подобна, но с оранжево-червени линии в черните ивици край ръба. Лети от март до началото на

юни в покрайнини на гори, открити пространства и много често в населени места, пътища, пустеещи земи, лозя, тъй като хранителното растение (вълча ябълка) е плевел.

Мнемозина (Черен аполон)

Parnassius mnemosyne

45-60 мм в разпер, бяла с четири черни петна на предните крила и зачернена задна част на задните крила. Крилата са с тъмни жилки. Разпространена най-често в планински райони от 1000 до 1700 м, в покрайнините на широколистни, иглолистни или смесени гори, открити скалисти или тревни пространства, където се среща хранителното растение на гъсениците – лисичина/петльови гащи (род *Corydalis*). След оплождането при женските от долната страна в края на коремчето се образува белезникаво рогово образуване с форма на лодка (т.нар. сфрагис). Лети в зависимост от надморската височина от средата на април до август.

Бяла овощна пеперуда

Aporiocrataegi

Едра бяла пеперуда с полупрозрачни крила и характерни черни жилки. Размах на крилето ок. 60-72 мм. Лети от май до юли, в топли, слънчеви, обрасли с храсти местности, много често и културни биотопи, по-специално овощни градини; пустеещи земи; показва предпочитание към открити терени с магарешки бодил и паламида, по чиито цветове се събират понякога по няколко екземпляра. Хранителни растения на гъсениците са основно трънка, но също останалите дървета и храсти слива, круша, ябълка, глог. Един от сравнително честите наши видове, много рядко се развива в голяма численост, така че не нанася сериозни вреди.

Голяма зелева пеперуда

Pieris brassicae

Едра бяла пеперуда (около 6-7 см с разперени крила). Крилата са бели, като предните са с черно клиновидно петно към върха, която лети от март до октомври, в две или три поколения. Среща се във всякакви открити местности с наличие на хранителното растение, вкл. крайнини на гори, ливади, пустеещи и земеделски земи, селища, градини. Хранителни растения на гъсениците са различни видове от семейство зелеви (кръстоцветни), а също и латинка. Въпреки, че е широко разпространена у нас, сравнително малочислена и не нанася сериозни щети.

Голяма синапова пеперуда

Pieris napi

Белезникава, сравнително дребна (около 4 см с разперени крила) пеперуда. Крилата са бели, като предните са със сивкаво-черно клиновидно петно към върха, а жилките от долната страна на задните крила затъмнени (особено ясно изразено при пролетното поколение). Лети от март до октомври, в покрайнини на гори, речни

долини, поляни, ливади, земеделски и пустеещи земи. Хранителни растения на гъсениците са различни видове от семейство зелеви (кръстоцветни). Един от най-честите наши видове, като В Община Кюстендил може да бъде видян почти навсякъде извън сенчестите гори.

Малка синапова пеперуда

Leptidea sinapis

Белезникава, сравнително дребна (до 4 см с разперени крила) пеперуда. Крилата са бели, като предните са с черно петно към върха. Лети от март до август-септември, а се среща в покрайнини на гори, горски пътеки и сечища. Хранителни растения на гъсениците са различни видове секирчета и зимува като какавида. Един от най-честите наши видове, като В Община Кюстендил може да бъде намерена почти навсякъде, но по-често в ниските части.

Кардаминова пеперуда

Anthocharis cardamines

Сравнително едра (до 5 см с разперени крила) пеперуда с бели крила, като предното е с черен връх и черно петно, а при мъжките връхната част на крилото е оранжева. Долната страна на задното крило е сивкаво-зеленикава с бели петна. Лети много рано напролет, от март до май, а във високите части на планините – докъм юни-юли. Обитава открити тревни места, покрайнини на гори, горски пътеки, градини, пустеещи земи, сечища, планински ливади до високопланинската зона. Гъсениците се хранят с различни видове от семейство Зелеве/Кръстоцветни.

Ливадна жълтушка

Colias croceus

Сравнително едра (до 5 см с разперени крила) пеперуда с основен цвят на крилата от наситено жълт при мъжките до бял при женските и черен кант по края. Има няколко поколения годишно, от март до ноември. Обитава открити тревни места, покрайнини на гори, горски пътеки, градини, пустеещи земи, сечища, планински ливади до високопланинската зона. Има склонност към миграции. Гъсениците се хранят с различни видове от семейство Бобови, предимно различни видове детелина и люцерна.

Балканска жълтушка

Colias caucasica

Сравнително едра (до 6 см с разперени крила) пеперуда, подобна на ливадната жълтушка, но е по-едра и основният цвят на крилата отгоре оранжево-червеникав. Има само едно поколение през годината, от края на юни до средата на август. Обитава отворени тревисти местности в планините, около и над горната граница на гората с обилие на хранителното растение (балкански зановец). Рядък вид, който у

нас, освен на Осоговската планина, се среща още в Рила, а в миналото съобщаван от Западни Родопи и Витоша.

Лимонница

Gonepteryx rhamni

Много характерна пеперуда, при която крилата са лимоненожълти с малко оранжево петно в средата. Формата им също наподобява връхната половина на лимон – с източен връх на предното крило и зъб около средата на задното крило. Мъжките са с цвят на узрял лимон, а женските са много по-светли – почти белезникави. Среща се в покрайнини на гори, речни долини, поляни с храсти, планински поляни, пустеещи земи край населени места. Има едно поколение през годината, от юни до септември. Зимува като пеперуда и се появява много рано напролет - през март или дори февруари. Гъсеницата се храни с храстчета от род зърнастец. В ПП „Сините камъни“ обитава предимно нископланинската зона.

Резедова пеперуда

Pontia edusa

Белезникава пеперуда, при която задните крила имат забележим, прозиращ от долната им страна рисунък. Лети от март до октомври, а може да бъде наблюдаван в открити тревисти места, покрайнини на гори, горски пътеки, градини, пустеещи земи, сечища и планински ливади. Хранителни растения на гъсениците са различни видове от семейство зелеви (кръстоцветни). Широко разпространена и честа на територията на Община Кюстендил.

Брезов зефир

Thecla betulae

Сравнително дребна тъмнокафява пеперуда с малка опашчица в края на задните крила. Долната страна на крилата оранжево-кафява с черни и бели линии, оформящи клиновидни фигури. На предните крила отгоре женските имат оранжево бъбрековидно петно, докато при мъжките крилата са едноцветни. Много рядко може да се види горната страна на крилата, защото почива и смуче соли със затворени крила. Вид, който лети от края на юли до септември, в едно поколение и предпочита широколистни гори и храсталаци с отворени слънчеви места, с обилие на хранителното растение - трънка (*Prunus spinosa*). Ларвите са мирмекофилни.

Малка огневка

Luscaena phlaeas

Дребна пеперудка, при която горната страна на предните крила е тъмнокафява с оранжево (вариращо по интензитет и площ – от напращаване до обхващане на почти цялото крило) и черни петна, а задните – тъмнокафяви с вълнообразна оранжева ивица близо до външния ръб (субмаргинална). Долната страна на

предните крила сивокафеникава с оранжево и черни петна, а задните – сивокафяви с оранжево-червеникава линия близо до външния ръб. Мъжките с добре изразена виолетова отсянка на крилата. Лети от март до октомври в три поколения. Среща се почти навсякъде из открити тревисти и каменисти места от всякакъв тип – ливади, крайнини на гори и пътища, пустеещи земи, паркове и градини. Хранителни растения са различни видове лапад.

Голяма огневка

Lусаена dispar

Не много едра ярка пеперудка. Крилата отгоре са огненочервени с тънък черен кант по външния ръб и с малко черно петно около средата (при мъжките) и допълнителна редица към външния ръб (при женските). Лети от май до септември-октомври. Среща се почти навсякъде из открити припечни места край езера, вади, канавки и други влажни зони докъм 1000 м н.в. в планините по брегове и влажни поляни. Хранителни растения са различни видове лапад. Видът е включен в приложения II и IV на Директивата за местообитанията 92/43 на Европейския съюз, в Приложение II на Бернската конвенция; вид защитен от Закона за биологичното разнообразие на Р България.

Тъмна огневка

Лусаена tityrus

Дребна (до 3 см с разперени крила) пеперудка, при която мъжките са тъмни, кафеникави, без контрастиращи петна, а женските са с оранжевеещи предни крила с ясни петна и с оранжева препаска от горната страна на задните крила. Обитава ливади и пасища, брегове на реки, влажни и заливни поляни, а гъсениците се хранят с киселец. Зимува като млада гъсеничка.

Синьопетниста опашатка

Satyrium spini

Дребна кафеникава пеперудка с опашчица в края на задните крила. Отгоре около задния край на задните крила с отделни оранжеви петънца (може и да липсват), а долната страна е сивкаво-кафява с черни и бели линейки в постдискалната зона и оранжеви петънца в задната част край крилния ръб, с включено едро синьо петънце под опашчицата. На предните крила отгоре, край върха на клетката, мъжките имат по-светло полово (андрокониално) петно, което понякога личи и отдолу. Вид, който лети от края на май до края на юли, в едно поколение и предпочита топли и сухи храсталаци; тревисти места и хълмове с храсталаци; крайнини на гори и просеки. Ларвите се хранят с драка (*Paliurus spina-christi*) и различни видове зърника (*Rhamnus* spp.).

Малинова опашатка

Callophrys rubi

Дребна пеперудка със съвсем малка издатинка в края на задните крила. Горната страна на крилата изцяло тъмнокафява, а долната е зелена с прекъснатата бяла линия (често като отделни точки или липсват съвсем). На предните крила отгоре (личи и отдолу), край върха на клетката, мъжките имат по-светло полово (андрокониално) петно. Това са структури при мъжките, образувани от така наречените „полови люспици“ и изпълняват роля при откриването на половете. Добре приспособена към широк набор от местообитания – тревисти места, крайнини на гори, храсталаци, пустеещи земи, скалисти склонове. Ларвите се хранят предимно с различни бобови растения.

Плюскачова синевка

Iolana iolas

Сравнително едра пеперудка. Горната страна на крилата при мъжките небесносиня с тесен черен кант по външния ръб и мръсносиня с черни жилки и широк черен кант, обхващащ предния и страничен ръб и върха на крилото при женските. Долната страна на крилата е пепеляво-сива до сивкаво-кафеникава с черни точки и синкаво напращаване в основата на задното. Топлолюбив, предимно средиземноморски, вид, който предпочита сухи храсталачни места с наличие на хранителното растение; каменисти склонове; разредени гори и крайнини на гори, обикновено на варовикова основа, като у нас е сравнително рядък. Ларвите се хранят с плюскач (*Coluteaarborescens*) и са мирмекофилни, свързани с мравката *Tapinoma erraticum*.

Лептотес

Leptotes pirithous

Дребна пеперудка с фини опашчици на задните крила. Горната страна на крилата синкаво-кафеникава, а долната – мозайковидно нашарена с две наподобяващи очички петна в основата на опашчицата. Топлолюбив, предимно средиземноморски, вид, който мигрира на север (особено есенно време). Предпочита сухи, топли места, като у нас е сравнително рядък. Ларвите се хранят със зановец и люцерна

Бледа синевка

Cupido alceas

Много дребна (докъм 2,5 см) пеперудка. Крилата отгоре синкави (при мъжките) или тъмнокафяви (при женските), а отдолу – сивкаво-сини с дребни черни точки, като задните имат много къси опашчици. Среща се от май до септември по открити пространства, брегове на реки, покрайнини на гори, сечища и поляни. Хранителни растения на ларвите са различни видове от семейство бобови – зайчина, секирче,

фий и други. Може да се наблюдава предимно в ниската зона на Община Кюстендил.

Късоопашата синевка

Cupido argiades

Сравнително дребна пеперуда, често срещана на влажни места – брегове на вади, потоци, реки и езера; крайнини на гори. Горната страна на крилата при мъжките синя с тесен черен кант по ръба и много бледо дискоидално петно; женските едноцветно тъмнокафяви, а отдолу – сивкаво-белезникава с черни точки и малка опашчица, над която близо до ръба има две или три оранжеви петна. Лети от април до август и има две поколения годишно.

Кафява синевка

Aricia agestis

Дребна кафява „синевка“, при която крилата са шоколадово-кафяви със серия оранжеви петънца близо до ръба. Лети от април до октомври по сухи тревисти склонове, обрасли с храсталаци поляни, покрайнини на гори и сечища. Хранителните растения на ларвите са различни видове здравец. Гъсеницата е зелена, с лилава странична и тъмна гръбна линия и живее в симбиоза с мравки от родовете *Myrmica* и *Lasius*, които я пазят, а тя ги храни със сладък секрет, отделян от специални жлези. Зимува като гъсеница, а напролет какавидира на повърхността на почвата. Какавидата е привързана към приземни растителни части.

Обикновена синевка

Polyommatus icarus

Една от най-широко разпространени наши пеперуди, при която горната страна на крилата е небесно-синя при мъжките и кафява със серия оранжеви петънца при женските. Среща се от март до ноември в почти всички видове местообитания без гъсти сенчести букови и иглолистни гори, от морското равнище докъм 1700 м надморска височина. Хранителни растения на ларвата са различни видове от семейство бобови. Гъсеницата е мирмекофилна и е свързана с мравки от родовете *Lasius*, *Formica*, *Myrmica*. Повсеместно срещан на територията на община Кюстендил.

Синевка Коридон

Polyommatus (Lysandra) coridon

Сравнително едра пеперудка. Горната страна на крилата при мъжките светлосиня с широк черен кант по външния ръб и редуващи се черни и бели сектори по ръба на предното крило и подобна при женските, но основния цвят е тъмнокафяв, с оранжеви субмаргинални петна и дискоидално петно. Долната страна на крилата е сивкава или сиво-кафеникава с черни точки и субмаргинални оранжеви петна. Вид, който предпочита сухи и топли отворени тревисти или каменисти места с цъфтяща

растителност на варовити планински склонове. Ларвите са мирмекофилни и свързани с различни видове мравки.

Синевка Дафнис

Polyommatus (Meleageria) daphnis

Сравнително едра пеперудка. Горната страна на крилата при мъжките блестящо-синя с черен кант по външния ръб и частично черни жилки, а при женските – от синя до тъмнокафеникава с широк кант и черни жилки. Долната страна на крилата е сива до кафеникаво-сива с черни точки. Характерен белег на вида е назъбения външен ръб на задните крила (особено ясно изразен при женските). Вид, който лети от юни до август и предпочита сухи и топли отворени тревисти или каменисти места; храсталаци, варовити планински склонове. Ларвите са мирмекофилни и свързани с различни видове мравки.

Синевка Аргус

Plebejus argus

Широко разпространена наша пеперуда, при която горната страна на крилата е небесно-синя с широк черен кант при мъжките и кафява със серия оранжеви дъговидни линейки при женските. Задните крила отдолу са с редица петънца, някои от които с бял кант и ивица от триъгълни оранжеви петна с едри, блестящи металносини петна в основата им. Среща се от май до август в открити тревисти площи, ливади, обрасли с храсталаци поляни, покрайнини на гори, тревисти планински склонове, сечища. Гъсеницата живее в симбиоза с мравки, които я пазят, а тя ги храни със сладък секрет, отделен от специални жлези. Зимува като яйце или гъсеница в различна възраст. Какавидира в гнездата на мравки от род *Lasius* или род *Formica*.

Храстова синевка

Celastrina argiolus

Крилата отгоре при мъжките са едноцветни, сини с тънък черен кант и без каквито и да е петна. Женските са сини, с чернен преден ръб, черен връх и широка черна препаска по края, отдолу синкавосиви с тънки черни шарки. Лети от март до септември по открити и обрасли с храсталаци поляни, покрайнини на гори, горски поляни в широколистни гори, тревисти планински склонове, сечища. Използва широк спектър от хранителни растения от различни семейства, а гъсеницата е свързана с мравки.

Синевка Орион

Scolitantides orion

Дребна пеперудка. Горната страна на крилата при мъжките синя с широк черен кант по външния ръб, в който е включена вълнообразна синя линия и редуващи се черни и бели сектори по ръба на крилата и подобна при женските, но основния цвят е тъмнокафяв, понякога със синкаво напрашаване. Долната страна на крилата е белезникава с множество едри черни точки и петна, на задните – и субмаргинална оранжева ивица. Вид, който лети от април до август, в две поколения и обитава скалисти склонове и сухи тревисти или храсталачни места, често лишени от всякаква растителност, освен хранителното растение - дебелец. Ларвите са мирмекофилни и свързани с различни видове мравки.

Изменчива пъстрокрилка

Araschnia levana

Интересното при тази неголяма пеперуда е значителната цвetoва разлика между пролетното и лятното ѝ поколение - толкова е драстична, че незапознат би решил, че са два различни вида. Крилата отгоре при пролетното поколение (лети април-юни) и при двата пола са оранжеви с черни петна и бели линейки и точки, а край ръба на зданото крило - серия виолетово-сини петънца. Лятното поколение (лети юли-август) е с черни крила и бели петна (на предните крила) или ивици (на задните) и оранжеви линейки. Среща се в покрайнини на широколистни гори, поляни с храсти, речни долини и открити пространства, а гъсеницата се храни с различни видове коприва. У нас и на Балканите е типичен пример за вид нашественик, завземащ и разселващ се в нови територии. Видът е съобщен като нов за страната през 1979 г. от Северна България. През 1983 г. видът вече е установен и в Южна България, а по-късно – и в Гърция, Република Македония и Европейска Турция.

Копривница

Aglais urticae

Сравнително едра пеперуда, при която крилата отгоре са оранжево-червени с черни и жълтеникави петна и черен кант със сини петънца. Долната страна е тъмнокафеникава с охрено-кафяво предно крило; има и ивица от метално-синкави петънца по краищата. Има две или три поколения през годината и лети от май до октомври, зимува като пеперуда и следната пролет лети отново през март-април. Среща се в покрайнини на гори, открити пространства и земи често в и край населени места, пътища, пустеещи земи, градини. Гъсеницата се храни с коприва, откъде идва и името ѝ.

Дневно пауново око

Inachis io

Една от най-пъстро оцветените български пеперуди, достигаща до 6 см размах на крилата. Крилата отгоре са вишнево-червени с черен на бели напречни щрихи в основната си част преден ръб. От предния ръб навлиза черно клиновидно петно.

Върхната част на крилата с голямо очно петно с вишнево-червена сърцевина и охрено-жълто и синьо до лилаво с бели точки обкръжение. Зимува пеперудата и поради това може да се наблюдава почти целогодишно. Яйцата се снасят на големи групи (60-100) по долната страна на листата на хранителното растение (коприва). У нас се среща от морското равнище до най-високата точка – вр. Мусала.

Адмирал

Vanessa atalanta

Сравнително едра (до 6,5 см) пеперуда, среща се от юни до октомври, но зимува като имаго и лети отново ранна пролет. Предните крила отгоре са черни с ярка оранжево-червена препаска от предния ръб до задния край. В полето между нея и върха на крилото има бели петна. Задните крила на цвят са като предните, а по задния край имат широка ярка оранжево-червена препаска с черни петънца в нея и в ъгъла е със сини петна. Разпространена е навсякъде, а гъсениците ѝ се хранят с коприва. Мъжките патрулират над определен район, кацнали на върхните листа на ниски клони, огради и др. и при навлизане на „нарушител“ моментално го прогонват.

Дяволска пеперуда

Vanessa cardui

Сравнително едра (до 5,5-6 см) пеперуда, среща се от май до ноември, но зимува като имаго и лети отново ранна пролет. Крилата охрено-кафяви, мраморирано нашарени с черни шарки, предните към върха с бели петна, а задните около средата с черни точки в напречна линия. Разпространена е навсякъде, а гъсениците ѝ се хранят със значителен брой растения от различни семейства. Видът е активен летец и мигрант. Често (почти ежегодно) мигрира в значително количество от Северна Африка, достигайки почти до полярния кръг.

Многоцветница

Nymphalis polychloros

Предните крила отгоре са червеникавокафяви с черен кант и черни заоблени петна, някои от които са слети. Задните крила имат сравнително малък заострен опашен израстък, отгоре и при двата пола на цвят са като предните, с голямо черно петно и задния ръб на крилото е с тъмна препаска със сини петънца. Яйцата се разполагат на големи групи, пръстеновидно наредени по клонките в основата на листните пъпки на хранителното растение на ларвите (различни дървесни и храстови видове). Както и останалите видове от тази група (подсемейство Многоцветници) презимува пеперудата и може да се види в голяма численост през ранна пролет.

Траурница/ Траурна мантия

Nymphalis antiopa

Едра пеперуда, при която крилата отгоре са тъмночервено-кафяви с жълт (до белезникав при презимувалите) кант по края и субмаргинална черна ивица с включени сини точки. Долната страна е тъмно-кафява до черна с белезникав кант по ръба. Среща се в крайречни гори с участие на хранителните растения (върби, тополи) и крайнините им; открити пространства в гори; скалисти дефилета. Гъсеницата се храни с различни видове върби и тополи. Лети от юни до август, в едно поколение; зимува като възрастна и лети отново рано напролет – март/април.

Ъглокрилка

Polygonia c-album

Крилата оранжево-кафяви с черни петна и точки, а отдолу наподобяват кора на дърво, така че кацнала става почти незабележима. Около средата задните крила отдолу с контрастен бял рисунък, наподобяващ латинската буква С – откъдето идва и латинското ѝ име. Среща се от май до октомври и зимува като пеперуда. За хранителни растения използва значителен брой от различни семейства, сред които коприва, бряст, хмел и др. Също проявява патрулно поведение над определена територия. Един от най-често срещаните наши видове.

Ирисова пеперуда/Преливница

Apaturairis

Едра пеперуда, при която крилата отгоре са тъмнокафяво-лилави с бели ивици и петна и по едно очно петно около аналния ъгъл на задните. При мъжките крилата отгоре са с оптични люспи, така че при определена светлина изглеждат блестящо пурпурно-лилави. Лети от юни до август в стари крайречни гори с участие на хранителното растение (върби); широколистни гори с отворени слънчеви места и крайнините им. Женските прекарват по-голямата част от живота си в дървесните корони, мъжките също прекарват голяма част от времето си в върховете на дърветата, защитавайки територията си от съперници, въпреки че понякога се спускат на земята. За разлика от повечето пеперуди, ирисовата пеперуда не се храни по цветовете, а с медена роса, отделяна от листни въшки и дървесни сокове, а също и на тор, урина и животински трупове.

Южен бял адмирал

Limenitis reducta

Крилата отгоре са синьо-черни, предните с бяло петно и множество други бели петънца. Край ръба на двата чифта със серия от ситни сини петънца. През средата на задните крила преминава сравнително широка препаска, съставена от бели петна. Среща се от май до октомври в сухи и топли припечни и каменисти поляни с храсти, покрайнини на широколистни гори, речни долини, сечища от морското равнище до около 1600 м н. вис. Зимува като млада гъсеница върху хранителното

растение (различни видове от род Нокът) в укритие, направено от нея от сгънат и привързан с копринени нишки лист.

Зеброва пеперуда

Neptis sappho

Сравнително едра пеперуда, при която крилата (предните заоблени) отгоре са черни с бели ивици и петна. Долната страна е подобна, но основния цвят червеникаво-кафяв. Среща се от май до август в две поколения и обитава влажни широколистни гори с отворени слънчеви места и крайнините им, а също крайречни гори и градски паркове. Гъсеница се храни с различни видове секирче, а след пренасянето на салкъма/лъжеакацията (*Robiniapseudoacacia*) и култивирането му в Европа, започва да използва и него, поради което напоследък разширява ареала си.

Седефка Пандора

Argynnis pandora

Една от най-едрите наши дневни пеперуди, до 7,5 см с разперени крила. Крилата отгоре са охрени с черни петна и черни жилки. Жилки 1-3 в основата на предните крила са слабо, но видимо удебелени, с андрокониални структури при мъжките (образувани от така наречените "полови люспици"). Тези структури изпълняват роля при откриването на половете. От долната страна задните крила са зелени със седефено-бели препаски. Пеперудата лети от май до октомври, а гъсеницата се храни с различни видове теменужки.

Обикновена седефка

Issoria lathonia

Крилата отгоре са охрено-жълти с черни петна и черни жилки, а в основата - със сивозеленикаво напрашаване. От долната страна задните крила са с едри блестящи седефени петна и ситни, с цвят на тухла очни петна с бял център и жълтеникавобял ореол. Лети от март до октомври в покрайнини на гори, открити пространства в широколистни гори, поляни с храсти и единични дървета, пустеещи земи, градини от морското равнище до най-високите части на планините. Хранителните растения на гъсеницата са различни видове теменужки.

Пъстра мелитеа

Melitaea trivia

Сравнително дребна (докъм 4 см) дневна пеперудка. Крилата са оранжеви с черни петна и черни жилки. Лети от април до септември като предпочита по-сухи биотопи. Хранителни растения са различни видове лопен, по чиито листа на групи

се отлагат яйцата. Вид от Corine Biotopes и от Червения списък на европейските дневни пеперуди на IUCN, с категория LC/NT (Least Concern/Near Threatened).

Мелитеа Албруна

Euphydryas aurinia

Сравнително едра пеперуда. Крилата отгоре оцветени в оранжево, оранжево-жълто, белезникаво и кремаво с черни жилки и напречни линии, така че се получава мрежест рисунък; субмаргиналната ивица с ред черни точки и на задното крило по края бели до кремаво-бели (понякога затъмнени) полулунни петна. Лети от април до юли по влажни тревисти места с цъфтяща растителност и храсти; открити пространства в гори и крайнините им; брегове на водоеми – езера и реки. Вписан е в Допълнение II на Бернската Конвенция (CITES) и в Червената Книга на Дневните Пеперуди в Европа с категория Уязвим (Vulnerable).

Шахматна пеперуда

Melanargia galathea

Сравнително едра, до 5 см с разперени крила пеперуда. Крилата отгоре са матово кафяво-черни с бяло петно в основата и множество други бели петна.. От долната страна предните крила на цвят и рисунък са като от горната им страна, с едно-две върхни очни петна, а задните крила имат пет очни петна близо до ръба. Лети от май до септември във всякакъв тип местообитания. Хранителни растения на ларвите са различни житни треви. Широко разпространена на територията на страната и Община Кюстендил пеперуда.

Сатир отшелник

Chazara briseis

Едра пеперуда. Крилата отгоре тъмнокафяви до черни с кремаво-бяла ивица и 1 (мъжки) или 2 (женски) очни петънца на предните, при мъжките с андрокониално (полово) петно. Отдолу предните подобни, но малко по-пъстри, а задните почти едноцветно бежово-кафяви при женските, докато при мъжките имат и прекъсната в средата по-тъмна дискална ивица. Лети от юни до септември в сухи, топли и припечни открити тревисти или каменисти места, понякога с храсталаци. Гъсеницата се храни с различни житни треви.

Сатир вълшебник

Brintesia circe

Една от най-едрите наши дневни пеперуди, до 7,2 см с разперени крила. Предните крила отгоре са черни с бяла препаска от отделени едно от друго петна. Най-горното петно е с изцяло черно очно петно в него. Задните крила отгоре са като

предните, но петната са слети и препаската е широка. От долната страна задните крила имат две бели напречни препаски. Лети от юни до септември в сухи, топли и припечни, открити тревисти местообитания с храсти и единични дървета и покрайнини на гори. При гъсеницата последният сегмент е раздвоен на два малки опашни израстъка, а хранителни растения са различни житни треви.

Горски сатир

Hipparchia fagi

Едра пеперуда. Крилата отгоре са тъмнокафяви до черни с широки бели ивици в постдискалната зона и 1 или 2 очни петна, отдолу подобни, като задното е мраморирано. Полов диморфизъм – предните крила отгоре при мъжките с андрокониално (полово) петно, а при женската бялата ивица пред очното петно се отклонява косо към предния крилен ръб (косталната жилка). Лети от юни до август в тревисти места с храсталаци или редки дървета; проредени гори и крайнините им, горски просеки; често почива на земята или стъбла на дървета. Гъсеницата се храни с различни житни треви.

Есенен сатир

Arethusana arethusana

Крилата отгоре са кафяво-черни с оранжева препаска, съставена от отделени едно от друго петна. Най-горното петно има изцяло черно очно петно вътре в него. Лети от средата на юли до септември в сухи, топли и припечни, открити каменисти и тревисти местообитания. Хранителни растения на ларвите са различни житни треви, например овсига. В последните години се наблюдава разширяване на ареала ѝ, както и увеличаване числеността ѝ.

Пъстрокрило сатирче

Coenonympha arcania

Сравнително дребна пеперуда, при която предните крила отгоре са оранжеви с широк тъмнокафяв кант, а задните – кафеникави. Долната страна на предните крила оранжево-кафява с дребно очно петно около върха, а на задните е сивкаво-кафеникава с по-едри очни петна и неправилна бяла ивица от вътрешната им страна; и двете крила със субмаргинална сребриста ивица. Лети от юни до август по тревисти места с храсталаци и цъфтяща растителност; крайнини на гори, горски просеки и поляни. Хранителни растения на ларвите са различни житни треви.

Ливадно сатирче

Coenonympha glycerion

Сравнително дребна, докъм 3,5 см с разперени крила, пеперуда. Предните крила отгоре са оранжево-кафяви с черни жилки, а отдолу задните крила имат оранжево-сива основна част, бели петна и субмаргинални очни петна. Крайната част е оранжева, оградена с тънка ивица с метален блясък. Лети от юни до август по сухи или влажни тревисти поляни, поляни с храсти, покрайнини на гори, сечища, горски поляни. Хранителни растения на ларвите са различни житни треви.

Храстова очница

Aphantopus hyperantus

Сравнително едра пеперуда, при която крилата отгоре са тъмнокафяви с или без очни петна. Долната страна малко по-светла и при двата пола с такива очни петна. Среща се от юни до август в тревисти места, обрасли с храсталаци; крайнини на гори, горски поляни от морското равнище до около 1600 м н. вис. Предпочита сенчести места и е често срещана.

Профилна пеперуда

Maniola jurtina

Предните крила отгоре при мъжките са едноцветно кафяви, около средата имат широко, черно, надлъжно андрокониално петно и малко очно петънце с бял център и оранжев ореол. Тези структури (образувани от така наречените "полови люспици") изпълняват роля при откриването на половете. Женската е с основен цвят като мъжката, но с оранжево-охрено оцветяване и с по-едро петно на върха. Лети от май до септември във всякакъв вид тревисти местообитания и ливади с единични дървета и храсти. Хранителни растения на ларвите са различни житни треви.

Храстово сатирче

Pyronia tithonus

Предните крила отгоре и при двата пола са ярко оранжеви с тъмнокафява до черна препаска на предния ръб, върха и външния ръб. Върхната част има едро черно очно петно с едно-две малки бели сърцевинни петънца в него. Мъжките са с косо черно разчленено андрокониално петно. Тези структури (образувани от така наречените "полови люспици") изпълняват роля при откриването на половете. Задните крила отгоре и при двата пола са предимно оранжеви, а отдолу са с дребни бели точковидни петънца с кафяв ореол. Лети от юли до октомври по топли и припечни тревисти поляни, поляни с храсти, покрайнини на гори, сечища, горски поляни. Хранителни растения на ларвите са различни житни треви.

Горска пеперуда

Pararge aegeria

Крилата са сиво-кафяви с жълтеникави до охрени петна и с малко черно с бяла точка вътре върхно очно петно. Лети от март до септември и е един от малкото видове, обитаващи сенчести широколистни и иглолистни гори и покрайнините им. Обичайно патрулират на огрени от слънцето клонки сред сянката на гората. Хранителни растения на ларвите са различни житни треви.

Малка парарге

Lasiommata megera

Крилата отгоре са оранжеви с черни препаски. Основната част е тъмнокафява. Мъжките са с черна коса андрокониална препаска. Върхното петно е черно с бяла точка вътре и само с едно, значително по-малко придружаващо очно петънце, подобно на спътник около планета. Задните крила отдолу са тъмнокафяви с черни назъбени ивици и с очни петна. Лети от април до септември по сухи и топли тревисти, скалисти и каменисти места. Хранителни растения на ларвите са различни житни треви.

Голяма дървесна пеперуда

Kirinia roxelana (Cramer, 1777)

Едра, до 6 см с разперени крила, пеперуда. Предните крила отгоре са кафяво-черни с оранжево-охрени крайни части, с черни жилки и с малко, черно, с охрен ореол върхно очно петно. Задните крила отдолу са едноцветни, сиво-кафяви, с черни неправилни ивици и с добре изразени очни петна. Лети от април до септември по сухи и топли каменисти места: горски поляни, покрайнини на гори, поляни с храсти. Придържа се предимно по сенчестите стволоче на дървета, особено в най-топлата част от деня. Яйцата си снася в пукнатини на кората на дървета на добре засенчени места. Главата на гъсеницата има две странични оребръвания, продължаващи като малки рогца, а за храна използва различни житни треви.

Кафява ружова дебелоглавка

Carcharodus alceae

Дребна, до 3 см с разперени крила пеперудка. Крилата отгоре са тъмнокафяви до ръждивокафяви, с по-светли жилки и разсветления. От долната страна крилата са кафявозеленикави, също с петънца. Лети от април до октомври по тревисти и храсталачни поляни, покрайнини на гори и населени места, сечища и край пътища, където расте в изобилие хранителното растение. Гъсеницата какавидира в завити на руло листа от хранителното растение (различни видове слез и ружа).

Кръгова дебелоглавка

Spialia orbifer

Дребна, до 3 см с разперени крила пеперудка. Крилата отгоре са тъмнокафяви, осечни с бели петънца и точки. От долната страна крилата са маслинено-зелени до златисто-червеникави. Лети от април до август по сухи и топли тревисти места, покрайнини на гори, припечни каменисти планински склонове, сечища, обработваеми и пустеещи земи. Гъсеницата живее и се храни отначало по цветовете, а после с листата на хранителното растение - малка динка и какавидира в завити на руло листа от хранителното растение.

Пъстра дебелоглавка

Carterocephalus palaemon

Дребна тъмнокафява пеперуда, предните крила отгоре със златистожълти ъгловати петна, а на задните крила петната са овални. От долната страна предните крила са златисти на черни петна, формиращи неправилни ивици, а задните крила са златисти с по-светли овални петна с черен кант. Бухалчицата на антените от долната страна при мъжките е изцяло жълто-оранжева, а при женските – черна, а само върха е жълто-оранжев. Лети от май до юни по влажни тревисти местности с цъфтящи растения и единични храсти, вкл. горски поляни, крайнини на гори, сечища; силно влаголюбив вид. Гъсеницата живее и се храни с различни житни треви.

Жълтопоясна дебелоглавка

Pyrgus sidae

Дребна тъмнокафява пеперуда, крилата отгоре изпъстрени с множество сравнително едри бели петна; задните крила с ивица от светли петна в средата и ред триъгълни субмаргинални петънца. Долната страна на задните крила бяла с две ясно изразени жълто-оранжеви ивици. Лети от май до юли по тревисти и каменисти местности с цъфтящи растения; ливади в разредени гори и покрайнините им; разредени храсталаци. Гъсеницата се храни с очеболец.

Точкувана дебелоглавка

Hesperia comma

Дребна пеперуда, при която крилата отгоре са охрено-оранжеви с широк черен маргинален кант, черни жилки и черен връх, изпъстрени с жълтеникави петна. Мъжките са с широка черна андрокониална бразда в средата на крилото. От долната страна крилата са охрено-жълти с примес на сивкаво-зелено, като предните са с белезникави петънца, разположени както отгоре, а задните – със сребристи дискални и постдискални петънца. Лети от юли до септември по отворени нискотревни местности с цъфтящи растения и обилие на власатка. Гъсеницата живее и се храни с различни житни треви.

Тази публикация е направена с подкрепата на Европейския съюз, чрез Програма Интеррег – ИПП за трансгранично сътрудничество България – БЮР Македония, ССИ No 2014TC16I5CB006. Съдържанието на публикацията е отговорност единствено на Община Кюстендил и по никакъв начин не трябва да се възприема като израз на становището на Европейския съюз или на Управляващия орган на Програмата.